

Aan de leden van de gemeenteraad

Raadsinformatiebrief 037

Helmond, 16 maart 2023

Onderwerp: Overige projecten / Deelprojecten Programma Digitale Stad (Hoofdproject)

Zaaknummer: 50669056

Geachte leden van de gemeenteraad,

In de digitaliserende en technologiserende stad wordt via sensoren en camera's data verzameld. Die data worden gebruikt om de stad of het dorp te besturen en efficiënter te maken. Bijvoorbeeld slimme lantaarnpalen die de kleur en lichtsterkte aanpassen om energie te besparen en de veiligheid te bevorderen en eventueel bezoekersstromen te reguleren. Ook ten behoeve van de regulering van verkeerstromen wordt gewerkt met sensoren en camera's. Daarnaast wordt data ook gebruikt door private ondernemingen voor de ondersteuning van hun bedrijfsdoelstellingen.

Het spreekt voor zich dat het gebruikmaken van dergelijke technische toepassingen talloze voordelen biedt om de stad leefbaarder, veiliger en duurzamer te maken. Het op deze manier vergaren van data en het analyseren en beslissen op basis van een interpretatie van die data, moet wel zorgvuldig gebeuren. Dit om te voorkomen dat eventuele negatieve effecten optreden, bijvoorbeeld dat onze privacy of autonomie in het gedrang komt of omdat op basis van onjuiste interpretaties onjuiste beslissingen worden genomen.

Het privacy en autonomie vraagstuk maakt dit een gevoelig onderwerp, waar een paar maanden geleden raadvragen over zijn gesteld. De inventarisatie van alle sensoren in onze stad vormde het eerste deel van onze reactie. Hiermee hebben wij inzichtelijk kunnen maken hoeveel sensoren in onze stad zijn geplaatst, om welke type sensoren het gaat, met welk doel ze zijn geplaatst, wie verantwoordelijk is voor het beheer, wie de eigenaar en leverancier is, of er sprake is van dataopslag en waar deze plaatsvindt. Het Afwegingskader Sensoren biedt antwoord op de overige resterende vragen. Tevens zal op korte termijn het waardenkader ethiek aan u worden voorgelegd. Het waardenkader zal ervoor zorgen dat de publieke waarden in de digitale samenleving worden geborgd.

Afwegingskader Sensoren

Er is behoefte aan een afwegingskader zodat de gemeente Helmond, de op dit moment wenselijk geachte smartcity-toepassingen, op een goede en deugdelijke manier kan beoordelen. Dit voordat verantwoord en eenduidig overgegaan kan worden tot plaatsing en gebruik (van de data) daarvan. Deze beoordeling kan tot uitkomst hebben dat de toepassing wel of niet ingezet wordt of dat er aanpassingen moeten worden doorgevoerd, voorafgaande aan de plaatsing en ingebruikname. Bovendien biedt het afwegingskader bescherming tegen het optreden van eventuele ongewenste neveneffecten en zorgt ervoor dat de technologie optimaal en verantwoord gebruikt kan worden. Daarbij worden objectief, op een verantwoorde wijze en weloverwogen, de waarden en normen die ons beogen te beschermen, meegenomen zodat voor iedereen dezelfde regels en bescherming gelden.

Het toepassingsgebied van het afwegingskader is beperkt door deze in te kaderen tot smartcitytoepassingen die fysiek binnen de gemeente worden geplaatst in de openbare ruimte/ondergrond of die vanaf privégrond invloed hebben op de openbare ruimte. Het gaat daarbij dus om fysieke(meet)instrumenten die in/bij de openbare ruimte worden geplaatst en waarmee je iets meet en daarmee genereert. Deze fysieke (meet)instrumenten kunnen sensoren zijn maar ook camera's of bijvoorbeeld tellussen in het wegdek. Als locaties voor de plaatsing van deze fysieke (met)instrumenten kunnen en mogen (slimme) lichtmasten, Abri's, billboards of openbare gebouwen worden gebruikt.

Het afwegingskader geeft ook handvaten om te beoordelen welke mate van bescherming gewenst zou zijn. Tevens biedt het afwegingskader meer handvatten om met privacygevoelige informatie om te gaan. In het kader van navolgbaarheid zal het college aan de raad rapporteren over de genomen besluiten en de vooruitgang. Daarnaast is uitgegaan van een grote mate van autonomie van burgers.

Bovendien zal het college van burgemeester en wethouders, in het kader van transparantie een register bijhouden waarin wordt opgenomen op welke locatie smartcity-technologie wordt toegepast, welke data worden gegenereerd en met welk doel dat gebeurt. Op deze wijze kunnen bewoners en bezoekers achterhalen welke data worden ingewonnen en daarover desgewenst contact opnemen met de gemeente.

Uitdagingen

Het afwegingskader is onderdeel van een complexe puzzel. Het afwegingskader sensoren zal uitsluitend een interne werking hebben. Het voornemen is één jaar lang te experimenteren met het afwegingskader, waarna we kunnen vaststellen of het afwegingskader niet onnodig inperkt en voldoende transparantie biedt naar de inwoners van de stad. In het kader van transparantie zal de implementatie van het afwegingskader betekenen dat ook alle huidige sensoren in onze stad, met terugwerkende kracht zullen worden getoetst aan het kader. Dit vergt veel uitvoeringscapaciteit en daarmee ook tijd. We maken hiervoor een plan van aanpak, waarin zal worden uitgezet op welke wijze we dit vooralsnog gedurende het experimentjaar kunnen realiseren.

Tevens kunnen we stellen dat dit veld nog volop in beweging is. De VNG concludeert in haar realisatie whitepaper 'Sensoren en de rol van de gemeente' dat zaken als regulering nog verre van uitgekristalliseerd zijn. Momenteel bieden noch de gemeentewet noch lokale regelingen of verordeningen een basis waaraan het afwegingskader gekoppeld kan worden zodat ook smartcity toepassingen van derden onder de werking van het afwegingskader kunnen vallen. De proefperiode zal ook gebruikt worden om een afdoende koppeling te maken met lokale regelgeving zodat het college bindende regels op kan leggen aan derden.

Ondanks het ontbreken van hoger regelgeving, zijn wij ervan bewust dat handhaving op ons afkomt. Daarom zullen wij gedurende de proefperiode aan de hand van de casussen op zoek gaan naar de juiste vorm van regulering en de stand hiervan meenemen in de evaluatie. Omdat de juridische basis op dit moment ontbreekt, is besloten u middels deze RIB te informeren. Zodra de basis is gevormd, zal deze ter vaststelling aan u worden voorgelegd.

Vervolg

Het komend jaar zal uitvoering worden gegeven aan het afwegingskader sensoren. Er zal een plan van aanpak worden opgesteld, zodat de huidige sensoren in onze stad met terugwerkende kracht zo snel mogelijk worden getoetst aan het afwegingskader. Tijdens de behandeling van de verschillende casussen, zullen wij experimenteren en op zoek gaan naar de juiste vorm van regulering. Wij informeren u graag na de proefperiode over de evaluatie en nieuwe ontwikkelingen rondom dit thema.

Mocht u behoefte hebben aan extra toelichting, dan kunnen wij dit uiteraard middels een informerende sessie aan u verzorgen.

Bijlagen

1. Afwegingskader Sensoren
2. Toetsingscriteria sensoren visueel
3. Raadvragen beantwoord
4. Inventarisatie Sensoren Helmond

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Helmond,

mevr. P.J.M.G. Blanksma-van den Heuvel
burgemeester

H.J. de Ruiter
secretaris

Afwegingskader Sensoren gemeente Helmond

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Aanleiding, context, doelstelling	3
<i>Aanleiding</i>	3
<i>Context</i>	4
<i>Doelstellingen</i>	4
Hoofdstuk 2: Afwegingskader	5
<i>Definities</i>	5
<i>Uitgangspunten</i>	5
<i>Benodigde informatie</i>	5
<i>Toetsingscriteria</i>	6
<i>Register</i>	7
<i>Uitdagingen</i>	7

Hoofdstuk 1: Aanleiding, context, doelstelling

Aanleiding

In de digitaliserende en technologiserende stad wordt via sensors en camera's data verzameld. Die data worden gebruikt om de stad of het dorp te besturen en efficiënter te maken of door private ondernemingen voor de ondersteuning van hun bedrijfsdoelstellingen. Het geheel van het verzamelen, verwerken en gebruiken van deze gegevens noemen we smartcity-technologie. Voorbeelden hiervan zijn slimme lantaarnpalen die de kleur en lichtsterkte aanpassen om energie te besparen en de veiligheid te bevorderen en eventueel bezoekersstromen te reguleren. Ook ten behoeve van de regulering van verkeersstromen wordt gewerkt met sensoren en camera's die het verkeer reguleren om opstoppingen te voorkomen of bezoekers via een app naar vrije parkeerplaatsen leiden en daarmee de duurzaamheid en leefbaarheid van de stad bevorderen.

Het spreekt voor zich dat het gebruikmaken van dergelijke technische toepassingen talloze voordelen biedt om de stad leefbaarder, veiliger en duurzamer te maken. Het op deze manier vergaren van data en het analyseren en beslissen op basis van een interpretatie van die data, moet wel zorgvuldig gebeuren. Dit om te voorkomen dat eventuele negatieve effecten optreden, bijvoorbeeld dat onze privacy of autonomie in het gedrang komt of omdat op basis van onjuiste interpretaties onjuiste beslissingen worden genomen.

De gemeente Helmond is zich bewust van de ethische discussies die spelen in de samenleving in relatie tot de steeds verdergaande technologische ontwikkelingen in onze maatschappij. Zij wil hierop dan ook actief inspelen vanuit de rollen die ze heeft als o.a. dienstverlener, vormgever en beheerder van de openbare ruimte en via onze activiteiten online. Steeds vaker wordt de keuze gemaakt om weloverwogen grenzen te stellen aan de inzet van de diverse beschikbare technologieën, los van de mogelijkheden ervan. Het feit dat bijvoorbeeld gezichtsherkenning en gedragssturing mogelijk is, wil niet zeggen dat dit altijd of overal wenselijk is. Het Rathenau Instituut heeft in het rapport 'Opwaarderen' zeven waarden geïdentificeerd die in het gedrang kunnen komen bij het gebruik van smartcity-technologie. Deze waarden zijn:

1. Privacy
In hoeverre je controle kunt houden over de datastromen met allerlei persoonlijke gegevens die ontstaan in het IoT (Internet of Things), met of zonder toestemming van het individu.
2. Autonomie
De mate waarin iemand wordt beïnvloed en de mate waarin transparant is dat sprake is van beïnvloeding.
3. Veiligheid
De mogelijkheid die digitalisering biedt om systemen veiliger in te richten, zoals informatieveiligheid, cyberveiligheid, maar ook fysieke veiligheid.
4. Controle over technologie
Dit omvat zowel het hebben van begrip van de technologie als het hebben van grip op de technologie.
5. Menselijke waardigheid
Hieronder wordt zowel het recht op imperfectieruimte als het recht op menselijk contact verstaan.
6. Rechtvaardigheid
In overeenstemming met de wet, niet discriminerend
7. Machtsevenwicht
In hoeverre heb je een keus om mee te doen met de digitalisering of je eraan te onttrekken).

Deze algemeen geaccepteerde publieke waarden kunnen onder druk komen te staan door toepassing van data, sensoren en AI (Artificial Intelligence). Normering en toezicht kunnen eraan bijdragen om dit risico te beperken. Hiervoor zijn heldere, uitlegbare kaders, principes en duidelijk belegde verantwoordelijkheden nodig.

Er bestaan uitsluitend algemene mensenrechten die onder meer in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en in de Grondwet zijn vastgelegd. Te denken valt aan het recht op privacy, vrijheid van meningsuiting en het verbod op discriminatie. Een specifieke vertaling naar de smartcity-toepassingen is nog niet gemaakt, noch op Europees niveau noch op rijksniveau. We zien wel dat vanuit Europa de laatste verordeningen op het gebied van IT een afweging op basis van principes voorschrijven in plaats van het opstellen van regelgeving. Zulke verordeningen maken het mogelijk beleid op te stellen voor complexe uitdagingen die een integrale aanpak vragen en tegelijkertijd voorbereid te zijn op de verdere ontwikkeling van deze technologieën.

Er is wel behoefte aan een afwegingskader zodat de gemeente Helmond, de op dit moment wenselijk geachte smartcity-toepassingen, op een goede en deugdelijke manier kan beoordelen. Dit voordat verantwoord en eenduidig overgegaan kan worden tot plaatsing en gebruik (van de data) daarvan. Deze beoordeling kan tot uitkomst hebben dat de toepassing wel of niet ingezet wordt of dat er aanpassingen moeten worden doorgevoerd, voorafgaande aan de plaatsing en ingebruikname.

Context

Digitalisering en de inzet van technologische innovaties, zijn actuele ontwikkelingen met een grote impact. Binnen de context van steden worden hedendaagse toepassingen van (digitale) technologieën o.a. aangeduid als smartcity-toepassingen. Binnen de Gemeente Helmond is er ook steeds meer behoefte om steeds meer van dit soort technologieën in te zetten. Dit doet zij om haar meervoudige en complexe doelstellingen in relatie tot de grote maatschappelijke opgaven te behalen, monitoren en te kunnen bijsturen. Ook streven we een efficiëntere bedrijfsvoering na en willen we onze burgers beter in staat stellen actief te kunnen participeren. Denk hierbij aan het verzamelen van data door sensoren voor het meten van grondwaterstanden, luchtkwaliteit en verkeersintensiteit.

Het toepassingsgebied van het afwegingskader is beperkt door deze in te kaderen tot smartcity-toepassingen die fysiek binnen de gemeente worden geplaatst in de openbare ruimte/ondergrond of die vanaf privégrond invloed hebben op de openbare ruimte. Het gaat daarbij dus om fysieke (meet)instrumenten die in/bij de openbare ruimte worden geplaatst en waarmee je iets meet en daarmee data genereert. Deze fysieke (meet)instrumenten kunnen sensoren zijn maar ook camera's of bijvoorbeeld tellussen in het wegdek. Als locaties voor de plaatsing van deze fysieke (met)instrumenten kunnen en mogen (slimme) lichtmasten, Abri's, billboards of openbare gebouwen worden gebruikt.

Het afwegingskader geeft ook handvaten om te beoordelen welke mate van bescherming gewenst zou zijn. Uitgegaan is van een vorm van regulering waarbij een tamelijk grote beslisruimte bestaat bij het college van burgemeester en wethouders. In het kader van navolgbaarheid zal het college aan de raad rapporteren over de genomen besluiten en de vooruitgang. Daarnaast is uitgegaan van een grote mate van autonomie van burgers.

Doelstellingen

Het doel van dit Afwegingskader sensoren, is een algemene richtlijn vast te stellen voor het maatschappelijk verantwoord toepassen van sensoren in de openbare ruimte en de daarmee verkregen data. Hiermee beoogt de gemeente gezamenlijke belangen en verwachtingen van partijen te beschermen, transparantie te bieden en extra en nieuwe mogelijkheden tot participatie te creëren. Oftewel, het doel is dat de technologie optimaal en verantwoord gebruikt kan worden. Daarbij worden objectief, op een verantwoorde wijze en weloverwogen, de waarden en normen die

ons beogen te beschermen, meegenomen zodat voor iedereen dezelfde regels en bescherming gelden.

Hoofdstuk 2: Afwegingskader

Definities

In dit afwegingskader wordt verstaan onder:

- a. Algoritmen: een eindige reeks instructies om vanuit een gegeven begintoestand het daarbij behorende doel te bereiken.
- b. Biometrie: het vaststellen van meetbare eigenschappen van levende wezens, zoals leeftijd en raciale kenmerken.
- c. Data: gegevens of gegevensverzameling.
- d. Internet of Things (IoT): het (tijdelijk) verbinden van apparaten/objecten met internet om gegevens te kunnen uitwisselen en om objecten/apparaten te laten communiceren met elkaar.
- e. Kunstmatige intelligentie: systemen (machines, apparaten en software) die externe gegevens kunnen interpreteren en hiervan leren om problemen op te lossen en/of beslissingen te nemen.
- f. Openbare ruimte: de ruimte die voor eenieder toegankelijk is. Hieronder vallen ook voor publiek toegankelijke binnenruimten.
- g. Robot: programmeerbare machine die informatie verwerkt en verschillende fysieke taken uit kan voeren.
- h. Robotica: het gebruik van robots.
- i. Sensor: een kunstmatig zintuig dat wordt ingezet of kan worden ingezet om waarnemingen te doen en deze digitaal te verwerken of te laten verwerken.
- j. Smartcity-technologie: de technologie die wordt gebruikt om te meten, monitoren of sturen c.q. beïnvloeden en waarmee data worden gegenereerd. Hieronder valt in ieder geval technologie die gebruik maakt van camera's, Internet of Things, kunstmatige intelligentie, algoritmen, robotica, sensortechnologie en biometrie.
- k. Telcamera's: camera's die uitsluitend het aantal personen en hun postuur meten.
- l. Wifitracking: een systeem dat een MAC-adres meet (een uniek identificatienummer van een mobiel apparaat).

Uitgangspunten

Dit afwegingskader heeft tot doel ervoor te zorgen dat het gebruik van smartcity-technologie aansluit op Europese en landelijke regelgeving, waaronder maar niet uitsluitend de regels zoals vastgelegd in de AVG en de e-privacyverordening, veilig en niet-discriminerend is, en zo min mogelijk inbreuk maakt op de privacy en autonomie van de bewoners en bezoekers van de gemeente.

Benodigde informatie

Om de wenselijkheid van de specifieke smartcity-technologie te kunnen beoordelen moet voldoende informatie beschikbaar zijn om te kunnen beoordelen of het plaatsen van de technologie, mede gelet op het daarmee te bereiken doel, nuttig en gewenst is. In ieder geval dient de volgende informatie te worden verstrekt c.q. beschikbaar te zijn.

- a. Naam, adres en telefoonnummer van de leverancier;
- b. De locatie(s) waar de technologie wordt geplaatst;
- c. Het type technologie dat wordt gebruikt; d. welke data worden gegenereerd (weergegeven op object- en attribuutniveau). Voorbeeld: bij het vastleggen van persoonsgegevens is de persoon het object, terwijl het attribuut geslacht, leeftijd, lengte etc. is;
- d. Of de gegenereerde data met andere partijen worden gedeeld. Als het antwoord 'ja' is dient te worden vermeld met welke partij(en) de data worden gedeeld en voor welk doel;

- e. Of (ook) persoonsgegevens worden gegenereerd. Indien het antwoord nee is, is belangrijk toe te lichten op grond waarvan de gegevens niet gekwalificeerd worden als persoonsgegevens. Als het antwoord 'ja' is dient een DPIA te worden uitgevoerd of moet worden toegelicht op welke wijze wordt geborgd dat aan de AVG wordt voldaan;
- f. Of deze data worden gekoppeld met andere data? Als het antwoord 'ja' is dient te worden vermeld met welke data de data worden gekoppeld en op welke manier dat gebeurt. Let op: het gaat om alle data, niet alleen om persoonsgegevens.
- g. Met welk doel/ welke doelen worden de data gegenereerd? Benoem alle doelen en maak indien mogelijk onderscheid tussen hoofd- en subdoelen;
- h. Of mogelijk wordt gemaakt dat de data ook voor een ander doel kunnen worden gebruikt. Als het antwoord 'ja' is dient (zo mogelijk) te worden vermeld voor welk doel/ welke doelen de data nog meer kunnen worden gebruikt;
- i. In hoeverre de gegenereerde data open ter beschikking worden gesteld;
- j. Met wie de data worden gedeeld;
- k. Op welke wijze worden de gegenereerde data worden opgeslagen;
- l. Of en op welke wijze de gegenereerde data worden beveiligd.

Toelichting: *De gevraagde gegevens hebben tot doel om een goede beoordeling te kunnen maken of aan wettelijke voorschriften wordt voldaan, zoals privacyregelgeving en regelgeving met betrekking tot de beveiliging van informatie, en of aan criteria wordt voldaan. Sommige informatie dient beveiligd te worden, bijvoorbeeld omdat het gaat om persoonsgegevens, omdat er auteursrecht op rust, het gaat om vertrouwelijke bedrijfs(fabricage)gegevens of om gegevens die uit het oogpunt van veiligheid vertrouwelijk moeten blijven. De beveiliging van deze gegevens dient in dat kader adequaat te zijn. Andere gegevens kunnen open worden gedeeld. Bij dit laatste is het wel goed om, voor zover mogelijk, te beoordelen of door het koppelen van verschillende data wellicht een situatie ontstaat die onwenselijk is, bijvoorbeeld met het oog op privacy of veiligheid. Vandaar dat ook de vragen genoemd in sub e tot en met j worden gesteld.*

Toetsingscriteria

Het gebruik van smartcity-technologie in de openbare ruimte wordt in ieder geval aan de hand van de volgende criteria afgewogen.

- a. Bij de aanschaf c.q. aanbesteding van sensoren, data-toepassingen en AI is security en/of privacy by design het uitgangspunt en dient het getoetst te worden aan dit afwegingskader.
- b. Het gebruik van de smartcity-technologie en de doelstellingen die met het gebruik van deze technologie worden beoogd, worden afgewogen tegen belangen van duurzaamheid, milieu, veiligheid, openbare orde, leefbaarheid (waaronder ook het waarborgen van autonomie van burgers en de menselijke waardigheid valt), het voorkomen van hinder en de menselijke gezondheid.
- c. Het gebruik van de smartcity-technologie is in overeenstemming met Europese en nationale wetgeving en grondrechten, zoals rechtvaardigheid en het discriminatieverbod, alsmede maar niet uitsluitend de wetgeving inzake persoonsgegevens en opendataverkeer bij niet-persoonsgebonden data. Dit betekent in ieder geval dat indien de wet dit vereist een DPIA (privacy) dan wel een risicobenadering conform EU-verordening (voor AI) wordt gemaakt.
- d. Het gebruik van smartcity-technologie voldoet aan subsidiariteit en proportionaliteit, wat inhoudt dat het toepassen van de technologie de beste manier is om het doel te bereiken, de minst invasieve methode wordt gebruikt om het beoogde doel te bereiken.
- e. Bij het gebruik van smartcity-technologie worden uitsluitend persoonsgegevens gegenereerd of anderszins verwerkt voor zover dit nodig is voor het beoogde doel.
- f. De toegang tot data die niet open kunnen zijn vanwege onder meer privacy, veiligheid of anderszins dienen op adequate wijze te worden beveiligd.

- g. Het bewerken/muteren van data dient in alle gevallen op adequate wijze te worden beveiligd.
- h. Updates (functionele wijzigingen) moeten gemeld worden door leverancier, inclusief informatie over wat de update doet. Aan de hand hiervan dient zo nodig deze nieuwe update aan criterium a tot en met g te worden getoetst.
- i. Indien de data worden gekoppeld aan andere data en/of wanneer de data kunnen worden gebruikt voor een ander doel dan het oorspronkelijke doel, dient voor dit verdere gebruik aan de criteria onder a tot en met g te worden getoetst. Hetzelfde geldt wanneer de locatie, het type sensor of gebruikte software, of de rollen en verantwoordelijkheden wijzigen.

Toelichting: *bij onderdeel b kan als voorbeeld worden genoemd smartcity-technologie die wordt ingezet om personen of verkeer via een bepaalde route door de gemeente te leiden, mag uitsluitend worden gebruikt ten behoeve van doelstellingen die te maken hebben met verkeersveiligheid en verkeersdoorstroming, leefbaarheid, veiligheid, milieu, het voorkomen van hinder en openbare orde. Bij onderdeel c kan als voorbeeld worden genoemd dat het gebruik van smartcity-technologie en het gebruik van data voortvloeiend uit deze technologie niet discriminerend mag zijn. Bij onderdeel d en e kan als voorbeeld worden genoemd dat als een doelstelling kan worden behaald door middel van telcamera's of door gewone camera's voor telcamera's wordt gekozen omdat met deze laatste geen privacygevoelige informatie wordt verwerkt.*

Verantwoordelijkheden

Voor iedere smartcity-toepassing is een gemeentelijk aanspreekpunt (op afdelingsniveau) die de beoordeling uitvoert en toeziet op het gebruik van de toepassing volgens deze toetsingscriteria.

Register

Vanwege het belang van transparantie houdt het college van burgemeester en wethouders een register bij waarin wordt opgenomen op welke locatie smartcity-technologie wordt toegepast, welke data worden gegenereerd en met welk doel dat gebeurt. Op deze wijze kunnen bewoners en bezoekers van een gemeente achterhalen welke data worden ingewonnen en daarover desgewenst contact opnemen met de gemeente.

Uitdagingen

Dit afwegingskader is het eerste puzzelstuk en daarmee tegelijkertijd onderdeel van een complexe puzzel. Het afwegingskader sensoren zal uitsluitend een interne werking hebben. In eerste instantie wordt gestart met een proefperiode van 12 maanden. In deze periode worden de gemeentelijke smartcity toepassingen getoetst aan het afwegingskader. Met de kennis en ervaring die in deze periode wordt opgedaan wordt het afwegingskader verder geoptimaliseerd voordat het werking krijgt ten aanzien van smartcity toepassingen die niet van de gemeente zijn. Tevens zullen we hierna kunnen vaststellen of het afwegingskader van het college niet onnodig inperkt en voldoende transparantie biedt naar de inwoners van de stad.

In het kader van transparantie zal de implementatie van het afwegingskader betekenen dat ook alle huidige sensoren in onze stad, met terugwerkende kracht zullen worden getoetst aan het kader. Dit vergt veel uitvoeringscapaciteit en daarmee ook tijd. Het voorstel is daarom te komen tot een helder plan van aanpak, waarin zal worden uitgezet op welke wijze we dit vooralsnog gedurende de proefperiode kunnen realiseren.

Tevens kunnen we stellen dat dit veld nog volop in beweging is. De VNG concludeert in haar realisatie whitepaper 'Sensoren en de rol van de gemeente' dat zaken als regulering nog verre van uitgekristalliseerd zijn. Momenteel bieden noch de gemeentewet noch lokale regelingen of verordeningen een basis waaraan het afwegingskader gekoppeld kan worden zodat ook smartcity toepassingen van derden onder de werking van het afwegingskader kunnen vallen. De

proefperiode zal ook gebruik worden om een afdoende koppeling te maken met lokale regelgeving zodat uw college bindende regels op kan leggen aan derden.

Ondanks het ontbreken van hoger regelgeving, zijn wij ervan bewust dat handhaving op ons afkomt. Daarom zullen wij gedurende de proefperiode aan de hand van de casussen op zoek gaan naar de juiste vorm van regulering en de stand hiervan meenemen in de evaluatie.

Afwegingskader sensoren

Toetsingscriteria

Het gebruik van smartcity-technologie in de openbare ruimte wordt in ieder geval aan de hand van de volgende criteria afgewogen.

- A** Bij de aanschaf c.q. aanbesteding van sensoren, data-toepassingen en AI is security en/of privacy by design het uitgangspunt en dient het getoetst te worden aan dit afwegingskader.
- B** Het gebruik van de smartcity-technologie en de doelstellingen die met het gebruik van deze technologie worden beoogd, worden afgewogen tegen belangen van duurzaamheid, milieu, veiligheid, openbare orde, leefbaarheid (waaronder ook het waarborgen van autonomie van burgers en de menselijke waardigheid valt), het voorkomen van hinder en de menselijke gezondheid.
- C** Het gebruik van de smartcity-technologie is in overeenstemming met Europese en nationale wetgeving en grondrechten, zoals rechtvaardigheid en het discriminatieverbod, alsmede maar niet uitsluitend de wetgeving inzake persoonsgegevens en opendataverkeer bij niet-persoonsgebonden data. Dit betekent in ieder geval dat indien de wet dit vereist een DPIA (privacy) dan wel een risicobenadering conform EU-verordening (voor AI) wordt gemaakt.
- D** Het gebruik van smartcity-technologie voldoet aan subsidiariteit en proportionaliteit, wat inhoudt dat het toepassen van de technologie de beste manier is om het doel te bereiken, de minst invasieve methode wordt gebruikt om het beoogde doel te bereiken.
- E** Bij het gebruik van smartcity-technologie worden uitsluitend persoonsgegevens gegenereerd of anderszins verwerkt voor zover dit nodig is voor het beoogde doel.
- F** De toegang tot data die niet open kunnen zijn vanwege onder meer privacy, veiligheid of anderszins dienen op adequate wijze te worden beveiligd.
- G** Het bewerken/muteren van data dient in alle gevallen op adequate wijze te worden beveiligd.
- H** Updates (functionele wijzigingen) moeten gemeld worden door leverancier, inclusief informatie over wat de update doet. Aan de hand hiervan dient zo nodig deze nieuwe update aan criterium A tot en met G te worden getoetst.
- I** Indien de data worden gekoppeld aan andere data en/of wanneer de data kunnen worden gebruikt voor een ander doel dan het oorspronkelijke doel, dient voor dit verdere gebruik aan de criteria onder A tot en met G te worden getoetst. Hetzelfde geldt wanneer de locatie, het type sensor of gebruikte software, of de rollen en verantwoordelijkheden wijzigen.

Toelichting: bij onderdeel b kan als voorbeeld worden genoemd smartcity-technologie die wordt ingezet om personen of verkeer via een bepaalde route door de gemeente te leiden, mag uitsluitend worden gebruikt ten behoeve van doelstellingen die te maken hebben met verkeersveiligheid en verkeersdoorstroming, leefbaarheid, veiligheid, milieu, het voorkomen van hinder en openbare orde. Bij onderdeel c kan als voorbeeld worden genoemd dat het gebruik van smartcity-technologie en het gebruik van data voortvloeiend uit deze technologie niet discriminerend mag zijn. Bij onderdeel d en e kan als voorbeeld worden genoemd dat als een doelstelling kan worden behaald door middel van telcamera's of door gewone camera's voor telcamera's wordt gekozen omdat met deze laatste geen privacygevoelige informatie wordt verwerkt.

Vragen van gemeenteraadsleden

Gemeenteraad

Onderwerp : Sensoren in de gemeente Helmond

Datum : 1 september 2022

Partij : Forum voor Democratie

Volgnummer : 42

Ingekomen brief griffie : 1 september 2022

Antwoord college : 22 maart 2023

Geacht college,

Onder verwijzing naar artikel 43 van het Reglement van orde, vragen wij u het volgende: Forum voor Democratie Helmond vindt het van groot belang dat de Helmondse burgers zich veilig moeten kunnen voelen in hun eigen stad. Dit veiligheidsgevoel moet dan ook bijdragen aan de persoonlijke vrijheid van iedereen.

We leven in een moderne tijd, waarin technische middelen steeds vaker mensenwerk vergemakkelijken of zelfs overnemen. Als techniek het leven meer veiligheid en/of comfort biedt, lijkt dat geen probleem. In het geval dat de Helmondse burger zich op steeds grotere schaal 'in de gaten gehouden' zou kunnen voelen, is transparantie gewenst. Om die reden heeft Forum voor Democratie Helmond een aantal vragen opgesteld, om de stand van zaken met betrekking tot de in de gemeente Helmond aanwezige sensoren in het publieke domein inzichtelijk te maken:

1. Hoeveel sensoren zijn er in de gemeente Helmond in totaal in gebruik?
2. Wat voor soort sensoren betreft het?
3. Waar zijn de sensoren geplaatst?
4. Wie heeft de sensoren geplaatst?
5. Is hiervoor toestemming/vergunning verleend door de Gemeente Helmond?
6. Met welk doel zijn de sensoren in gebruik?
7. Welke partijen hebben er belangen in (het gebruik van) deze sensoren?
8. Welke partijen hebben er belangen bij (het gebruik van) deze sensoren?
9. Wie is de eigenaar van de sensoren?
10. Wie beheert de sensoren?
11. Hoe nemen de sensoren waar?
12. Wat voor algoritmen worden hiervoor gebruikt?
13. Welke variabelen zijn hierin meegenomen?
14. Heeft de Gemeente Helmond hiertoe gegevens verstrekt? Zo ja, waarom, welke gegevens, aan wie en wanneer?
15. Wat nemen de sensoren waar?
16. Op welk netwerk/platform zijn de sensoren aangesloten?
17. Is er sprake van dataopslag van deze sensoren?
18. Wie is er verantwoordelijk voor de data?
19. Hoe vindt deze dataopslag plaats?
20. Waar vindt deze dataopslag plaats?
21. Wie beheert de data?
22. Hoe lang worden deze data bewaard?
23. Met welk doel worden deze data bewaard?
24. Wie heeft er toegang tot deze data? Gemeenteraad van Helmond Blz. 2 Bijlage 42
25. Aan wie worden de data verstrekt?
26. Met welk doel worden de data verstrekt?
27. Hoe is het toezicht op dit proces ingericht?

- 28. Welke wet- of regelgeving is van toepassing op het gebruik van de sensoren?
- 29. Hebben de sensoren nog andere opties dan het doel waarvoor ze nu worden ingezet. Zo ja, welke opties zijn dat?
- 30. Zijn deze andere opties besproken en/of benoemd bij afspreken en/of andere communicatie omtrent toestemming/vergunning?
- 31. Wat is er met betrekking tot bovenstaande vastgelegd?

De fractie wacht uw schriftelijke beantwoording af.

Forum voor Democratie
Gemeenteraad Helmond

Theo Heller
t.heller@raad.helmond.nl

Patty Spoek-van Dinther
Patty.Spoek-vanDinther@raad.helmond.nl

i.a.a. - fractievoorzitters gemeenteraad Helmond en media

Antwoord van het college van burgemeester en wethouders:

Naar aanleiding van uw bovengenoemde brief, delen wij u het volgende mede:

Het college is samen met u van mening dat het van groot belang is dat de Helmondse burgers zich veilig moeten kunnen voelen in hun eigen stad en dat dit veiligheidsgevoel moet kunnen bijdragen aan de persoonlijke vrijheid van iedereen. We leven inderdaad in een moderne tijd, waarin technische middelen steeds vaker mensenwerk vergemakkelijken of zelfs overnemen. Ook wij vinden het daarbij van groot belang dat de transparantie over de sensoren (en camera's) in de openbare ruimte, hoog moet zijn.

In oktober 2022 is de 0-situatie (de huidige in Helmond aanwezige sensoren) door middel van een inventarisatie geschetst. Voor een sluitende beantwoording van alle vragen over sensoren in de gemeente Helmond, is vorig jaar in oktober 2022 gedeeld dat hiervoor kaders nodig zijn. Zo is in goed overleg met de fractie besloten dat het detail component van de vragen in Q2 van 2023 zou volgen. Het Afwegingskader Sensoren ligt bij deze voor. De combinatie van beide biedt antwoord op de gestelde vragen.

1. Hoeveel sensoren zijn er in de gemeente Helmond in totaal in gebruik?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren Helmond'.

2. Wat voor soort sensoren betreft het?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren Helmond'.

3. Waar zijn de sensoren geplaatst?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren Helmond'.

4. Wie heeft de sensoren geplaatst?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren Helmond'.

5. Is hiervoor toestemming/vergunning verleend door de Gemeente Helmond?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren Helmond'.

6. Met welk doel zijn de sensoren in gebruik?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren Helmond'.

7. Welke partijen hebben er belangen in (het gebruik van) deze sensoren?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren Helmond'.

8. Welke partijen hebben er belangen bij (het gebruik van) deze sensoren?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren Helmond'.

9. Wie is de eigenaar van de sensoren?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren Helmond'.

10. Wie beheert de sensoren?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren Helmond'.

11. Hoe nemen de sensoren waar?

Hier is geen eenduidig antwoord op te geven want dit is afhankelijk van het type sensor. Een tel-lus in de weg heeft een andere manier van registreren dan een sensor die de vullingsgraad van een afvalcontainer registreert of een sensor die zorgt voor activering van een verkeerslicht voor voetgangers. In (de doorontwikkeling van) de sensorregistratie zal dit onderdeel, indien van belang, meegenomen worden. Voor type sensor zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren in Helmond'.

12. Wat voor algoritmen worden hiervoor gebruikt?

De algoritmen die gebruikt worden zijn nu nog in bezit van de sensorleveranciers en behoeven niet bekend te worden gemaakt. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor allerlei andere toepassingen van algoritmen in apps en websites (d.m.v. cookies) etc. Landelijk zijn er gemeenten (o.a. Amsterdam) die afwegingen maken om naast sensoren ook (de) algoritmes te gaan registreren. Wij volgen deze ontwikkelingen op de voet. In de doorontwikkeling van onze inkoopvoorwaarden zullen we ook de afweging meenemen om hier strakke afspraken over te maken in contracten.

13. Welke variabelen zijn hierin meegenomen?

Het is ons niet bekend welke variabelen hierin worden meegenomen. Het is leveranciers van sensoren nu ook (nog) niet verplicht dit kenbaar te maken. Echter, gezien de aard van de sensoren in de basislijst sensoren gemeente Helmond worden hier geen persoonsdata in meegenomen/aan toegevoegd. Uitzondering zijn de sensoren die gericht zijn op de registratie van (verkeers)overtredingen en parkeren. Dit is dan in opgenomen in het wettelijk kader (incl. de doelbinding) van waaruit de sensoren (bijv. toegang parkeergarage en flitspalen) zijn neergezet.

14. Heeft de Gemeente Helmond hiertoe gegevens verstrekt? Zo ja, waarom, welke gegevens, aan wie en wanneer?

Voor zover wij deze vraag goed interpreteren heeft de gemeente Helmond hiertoe nog in geen enkel geval gegevens verstrekt.

15. Wat nemen de sensoren waar?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren in Helmond'.

16. Op welk netwerk/platform zijn de sensoren aangesloten?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren in Helmond'.

17. Is er sprake van dataopslag van deze sensoren?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren in Helmond'.

18. Wie is er verantwoordelijk voor de data?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren in Helmond'.

19. Hoe vindt deze dataopslag plaats?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren in Helmond'.

20. Waar vindt deze dataopslag plaats?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren in Helmond'.

21. Wie beheert de data?

Zie bijlage 4 'Inventarisatie Sensoren in Helmond'.

22. Hoe lang worden deze data bewaart?

Dit is afhankelijk van het wettelijk doel waarvoor de data verzameld is en/of de afspraken die hierover gemaakt worden. Geanonimiseerde onderzoeksbestanden worden over het algemeen lang(er) bewaard dan data gebruikt in de operatie. Denk bijvoorbeeld aan de neerslagmetingen die interessant zijn om het effect van de klimaatverandering in beeld te brengen.

23. Met welk doel worden deze data bewaart?

Zie bijlage 1 'Afwegingskader Sensoren in Helmond'.

24. Wie heeft er toegang tot deze data?

Zie bijlage 1 'Afwegingskader Sensoren in Helmond'.

25. Aan wie worden de data verstrekt?

Zie bijlage 1 'Afwegingskader Sensoren in Helmond'.

26. Met welk doel worden de data verstrekt?

Zie bijlage 1 'Afwegingskader Sensoren in Helmond'.

27. Hoe is het toezicht op dit proces ingericht?

Zie bijlage 1 'Afwegingskader Sensoren in Helmond'.

28. Welke wet- of regelgeving is van toepassing op het gebruik van de sensoren?

Zie bijlage 1 'Afwegingskader Sensoren in Helmond'.

29. Hebben de sensoren nog andere opties dan het doel waarvoor ze nu worden ingezet. Zo ja, welke opties zijn dat?

Zie bijlage 1 'Afwegingskader Sensoren in Helmond'.

30. Zijn deze andere opties besproken en/of benoemd bij afspreken en/of andere communicatie omtrent toestemming/vergunning?

Zie bijlage 1 'Afwegingskader Sensoren in Helmond'.

31. Wat is er met betrekking tot bovenstaande vastgelegd?

Zie bijlage 1 'Afwegingskader Sensoren in Helmond'.

Burgemeester en wethouders van Helmond

*Mevr. P.J.M.G. Blanksma-Van den Heuvel
burgemeester*

*H.J. de Ruiter
secretaris*

Basislijst Sensoren Gemeente Helmond

Type sensor	Aantal	Opmerking	Zichtbaar	Beheer	Doel	Eigendom	Dataopslag (in-/extern)	
Camera's - Controle voor toegang parkeergarages	43		Ja	Extern	Parkeerbeheer	Gemeente Helmond	Ja	Extern
Luchtkwaliteit en Geluidsmetingen	4		Ja	Extern	Registreren geluid en luchtkwaliteit (fijnstof)	TNO	Ja	Extern
Scan auto's	1		Ja	Gemeente Helmond	Parkeerovertredingen registreren	Extern	Ja	Extern
Camera's Veiligheid & Naleving	37		Ja	Gemeente Helmond	handhaving - artikel 151c Gemeentewet	Gemeente Helmond	Ja	Intern
Pilot - Bewegingssensoren Automotive Campus	2		Ja	Gemeente Helmond	Pilot - Onderzoek	Gemeente Helmond	Ja	Intern
Telsslangen	30	Tijdelijk 2 weken per 2 jaar	Ja	Gemeente Helmond	Intensiteit en catagoriemeting verkeer	Extern	Ja	Extern
Radar	Varieert	Tijdelijk (op inhuur/projectbasis)	Ja	Gemeente Helmond	Snelheidsmetingen, intensiteit, categorie	Extern	Ja	Extern
Floating Car Data (FCD)	Varieert	Variabel (via navigatie voertuigen)	Nee	Provincie	Verkeersinformatie o.b.v. mobiele data	Provincie	Ja	Extern
Floating Car Data (FCD)	Varieert	Variabel (via navigatie voertuigen)	Nee	Extern	Verkeersinformatie o.b.v. mobiele data	Provincie	Ja	Extern
Verplaatsbare snelheidsinformatiedisplays	Varieert	Variabel	Ja	Gemeente Helmond	Bevorderen verkeersveiligheid	Extern	Ja	Extern
Vaste locatie snelheidsinformatiedisplays	3		Ja	Gemeente Helmond	Bevorderen verkeersveiligheid	Extern	Ja	Extern
Flitspalen	18		Ja	Openbaar ministerie	Bevorderen verkeersveiligheid	Extern	Ja	Extern
Sensoren Openbare verlichting (bewegingssensoren)	6187		Ja	Gemeente Helmond	Optimalisatie veiligheid en energiegebruik	Extern	Ja	Extern
Toegangscontrole vuilcontainers	37		Ja	Gemeente Helmond	Toegangscontrole	Extern	Ja	Extern
Riool niveaumeter	20		Nee	Gemeente Helmond	Niveaumeting in riool	Gemeente Helmond	Ja	Extern
Riool debietmeter	1		Nee	Gemeente Helmond	Debietmeting in riool	Gemeente Helmond	Ja	Extern
Riool regenmeters	3		Nee	Gemeente Helmond	Neerslagmeting	Gemeente Helmond	Ja	Extern
Rioolgemalen/bergbezinkbassins/strippeerput - debiet	4		Nee	Gemeente Helmond	Aansturing gemaal	Gemeente Helmond	Ja	Extern
Rioolgemalen/bergbezinkbassins/strippeerput - niveau	268		Nee	Gemeente Helmond	Aansturing gemaal	Gemeente Helmond	Ja	Extern
Rioolgemalen/bergbezinkbassins/strippeerput - druk	3		Nee	Gemeente Helmond	Aansturing gemaal	Gemeente Helmond	Ja	Extern
Rioolgemalen/bergbezinkbassins/strippeerput - Waterstofsulfide	1		Nee	Gemeente Helmond	Aansturing gemaal	Gemeente Helmond	Ja	Extern
VRI detectielussen	2629		Ja	Gemeente Helmond	Detectie verkeer	Gemeente Helmond	Ja	Extern
VRI drukknoppen	797		Ja	Gemeente Helmond	Detectie verkeer	Gemeente Helmond	Ja	Extern
VRI cameradetectie	5		Ja	Gemeente Helmond	Detectie verkeer	Gemeente Helmond	n.v.t.	Extern
VRI radardetectie	17		Ja	Gemeente Helmond	Detectie verkeer	Gemeente Helmond	Ja	Extern
VRI detectiematten	4		Ja	Gemeente Helmond	Detectie verkeer	Gemeente Helmond	Ja	Extern
VRI regensensor	5		Ja	Gemeente Helmond	Constateren neerslag - verkeersveiligheid	Gemeente Helmond	Ja	Extern
Versiedatum	11-11-2022							